

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ
СТУДІЙ

Курсова робота
“Діяльність Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради”

Виконала студентка
Групи МВ-308
Ласкіна І.О.
Науковий керівник:
к. політ. н., доцент
кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Поведа О.П.

Київ-2021

Зміст	
Вступ.....	3
Розділ І. Зовнішня політика ЄС у 2014 - 2019 роках крізь призму діяльності Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради.....	5
Розділ ІІ. Роль Дональда Туска у формуванні та реалізації зовнішньої політики України.....	11
Розділ ІІІ. Дональд Туск: відстоювання загальноєвропейських цінностей на посаді Голови Європейської Ради. Загальна характеристика результатів діяльності.....	18
Висновки.....	28
Список використаних джерел.....	29

Вступ

Актуальність теми. Сучасний етап становлення України як незалежної та суверенної держави характеризується активною та зваженою зовнішньою політикою із обраним стратегічним курсом — членство в Європейському Союзі. Європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції як чинника сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни. Ставлячи перед собою мету інтеграції до європейських структур, Україна усвідомлює, що західним державам належить провідна роль у сучасній міжнародній системі, зокрема у світовому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами.

Україна на міжнародній арені активно підтримується європейською спільнотою на шляху інтеграції до ЄС, та отримує підтримку з боку держав-членів ЄС у конфлікті із Росією. Тому є важливим розуміти і знати про зовнішньополітичні процеси, які відбуваються на світовій арені, аналізувати до яких наслідків для нашої держави вони можуть привести.

Дональд Туск був обраний на посаду Голови Європейської Ради в той період, коли Україна переживала не найкращі, досить важкі часи, в які важливо заручитися надійними та готовими на співпрацю партнерами. Туск вважає, що цінності виступають основним інструментом для захисту території, культури та законів Європи від зовнішніх та внутрішніх ворогів. Незважаючи на те, що Дональда Туска вважають «майстром компромісу», він відстоював позицію, що свобода, верховенство права та гідність особистості не можуть бути предметом жодних переговорів та консенсусів. Свій маніфест після заняття посади Дональд Туск доповнив наступними цілями: ЄС повинен бути сильним на міжнародній арені; Європа зміцнити свої кордони, **підтримувати тих сусідів, які поділяють європейські цінності**. Тому, вивчення стратегій, тактик зовнішньої політики ключових фігур на зовнішньополітичній арені має велике значення для розуміння та прогнозування подальшої зовнішньої та внутрішньої політики власної держави.

Метою курсової роботи є теоретичне обґрунтування та аналіз зовнішньої політики Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради, дослідження його ролі для України на шляху європейської інтеграції та вирішення україно-російського конфлікту.

Для досягнення мети дослідження було поставлено та вирішено основні завдання:

- охарактеризувати основні напрями діяльності Дональда Туска як Голови Європейської Ради;
- визначити пріоритети і перспективи участі України в міжнародних інтеграційних процесах;
- дослідити процес розвитку взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом;
- співставити представлену Дональдом Туском програму політики ЄС із реальними здобутками;

Об'єктом дослідження є зовнішня політика ЄС в 2014-2019 роках крізь призму діяльності Дональда Туска як Голови Європейської Ради.

Предметом дослідження є ключові рішення ЄС за часи Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради, які вплинули на ситуацію в Україні; політика відстоювання європейських цінностей та її вплив на напрями діяльності Дональда Туска.

Хронологічні рамки дослідження — час перебування Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради 2014-2019 роки.

Розділ I. Зовнішня політика ЄС у 2014 - 2019 роках крізь призму діяльності Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради.

Після обрання прем'єра-міністра Польщі Дональда Туска Головою Європейської Ради, експерти з міжнародного права порівнювали це з призначенням Кароля Войтили Папою Римським в 1978 році. Почати аналізувати політику Дональда Туска на посаді Голови Європейської Ради, слід з його лейтмотиву: «Єдність», — який став задачею, нав'язливою ідеєю політика з початку діяльності.

З 1-го грудня 2014 року Дональд Туск дав зрозуміти, що зовнішня політика Європейського Союзу буде спрямована перш за все на захист та відстоювання основних європейських цінностей: солідарності, свободи та єдності. Туск вважає, що цінності виступають основним інструментом для захисту території, культури та законів Європи від зовнішніх та внутрішніх ворогів. Незважаючи на те, що Дональда Туска вважають «майстром компромісу», він відстоював позицію, що свобода, верховенство права та гідність особистості не можуть бути предметом жодних переговорів та консенсусів. Свій маніфест після заняття посади Дональд Туск доповнив наступними цілями: ЄС повинен бути сильним на міжнародній арені; Європа зміцнити свої кордони, підтримувати тих сусідів, які поділяють європейські цінності; відносини між Європою і США є спинним мозком спільноти демократій.

Дональд Туск став лідером, який вніс значний вклад в зовнішню політику ЄС [1]. Починаючи з 2014 року і по сьогодні всю європейську спільноту хвилює агресивна політика Росії. Очевидно, що під загрозою опинилося не лише майбутнє незалежної України, а і безпека всієї Центральної Європи. Стратегія президента РФ була побудована на систематичному послабленні позицій ЄС на світовій арені, провокуючи внутрішні конфлікти. Дональд Туск висловлювався з приводу цього досить зрозуміло і чітко, визнаючи Росію «стратегічною проблемою», а не «стратегічним партнером», тож ні про яку співпрацю мова йти не могла.

Дональд Туск критично ставиться до дій Росії по відношенню України і Криму. Він закликає Євросоюз посилити підтримку реформ в Україні і протистояти спробам дестабілізувати ситуацію в країні. Возз'єднання Криму з Росією назвав порушенням Статуту ООН і одним з головних викликів, що стоять перед Європою. Виступає за збереження санкцій ЄС проти Росії "до повного відновлення територіальної цілісності України".

Також значним вкладом в єдність ЄС Дональда Туска став порятунок єдності єврозони. В 2015 році Греція переживала політичну та геостратегічну кризу, ризик Grexit був досить високим. Але внаслідок успішно побудованих переговорів між канцлером Німеччини та Грецією Єврозона була врятована і наразі Греція - це держава-член ЄС з багатообіцяючою економікою [1].

Ще одним напрямом діяльності Дональда Туска стало подолання міграційної кризи, яка за словами Еммануеля Макрона давно переросла в політичну кризу. Стокгольмська програма для простору свободи, безпеки та справедливості (AFSJ), прийнята в грудні 2009 року, втратила чинність у грудні 2014 року, тому перед ЄС постало завдання створення нової стратегії в цій сфері. У березні 2014 року Комісія опублікувала нове повідомлення, в якому виклала своє бачення майбутнього порядку денного AFSJ під назвою «An open and secure Europe: making it happen». Відповідно до статті 68 ДФЕС, у своїх висновках від 26 та 27 червня 2014 року Європейська Рада визначила „стратегічні настанови щодо законодавчого та оперативного планування в зоні свободи, безпеки та правосуддя” на період 2014 - 2020 років. Вони вже не становлять програму, а радше керівні принципи, орієнтовані на мету транспонування, впровадження та консолідації існуючих правових інструментів та заходів. Настанови наголошують на необхідності застосовувати цілісний підхід до міграції, використовуючи якнайкраще можливе використання регулярної міграції, надаючи захист тим, хто цього потребує, борючись з нелегальною міграцією та ефективно керуючи кордонами.

У травні 2015 року Комісія опублікувала Європейську програму міграції. Порядок денний пропонував негайні заходи для подолання кризи в

Середземномор'ї та заходи, які мають бути вжиті протягом наступних кількох років для більш ефективного управління всіма аспектами імміграції.

На підставі цього порядку денного, у квітні 2016 року Комісія опублікувала в повідомленні свої вказівки щодо регулярної міграції, а також щодо притулку. Настанови щодо політики регулярної міграції мають чотири основні напрямки: перегляд Директиви про Блакитну карту, залучення до ЄС інноваційних підприємців, розробка більш узгодженої та ефективної моделі регулярної імміграції в ЄС шляхом оцінки існуючих рамок та посилення співпраці з ключовими країнами походження з метою забезпечення законних шляхів до ЄС, одночасно покращуючи повернення тих, хто не має права залишатися. У червні 2018 року між лідерами країн-членів ЄС було погоджено міграційну угоду, яка передбачала створення контрольованих центрів з приймання біженців [2].

Туск спробував скоординувати реакцію ЄС на європейський міграційну кризу і попередив нелегальних економічних мігрантів не приїжджати до Європи [3] [4]. Напередодні референдуму про членство Великобританії у ЄС Туск попередив про жахливі наслідки, якщо Великобританія проголосує за вихід [5]. Після голосування він дотримувався жорсткої позиції щодо виходу Великобританії з Європейського Союзу, заявивши, що єдиною реальною альтернативою країні «жорсткого Брексіту» є «відсутність Брексіта».

Дональд Туск зробив все, що було у його силах, щоб уникнути конфронтаційного сценарію без домовленостей і продовжити час на роздуми та можливу зміну думки Великобританії. ЄС-27 підтримували надзвичайну самодисципліну та лояльність між собою, незважаючи на спроби Лондона «двосторонній зв'язок» цих переговорів.

Поряд із важливими для ЄС проблемами міграції та реформи єврозони, постали питання тиску політики США, зокрема лідера Дональда Трампа, на трансатлантичні відносини. Позиції ЄС щодо відносин із США були яскраво висвітлені у промові Дональда Туска перед самітом G7 в Шарлевуа, Канаді: «...Проте мене найбільше турбує той факт, що міжнародний порядок, заснований

на правилах, оскаржується. Цілком дивно, але не звичними підозрюваними, а головним архітектором і гарантом: США.

Звичайно, неможливо змусити США передумати. У той же час ми не перестанемо намагатися переконати США та президента Трампа, що підривати цей порядок взагалі не має сенсу. Тому що це зіграло б лише на руку тим, хто шукає нового, пост-західного порядку, де ліберальна демократія та основні свободи перестануть існувати. Це не в інтересах ні США, ні Європи.

«Я хочу бути дуже чітким сьогодні. За наші спільні цінності та порядок, засновані на правилах, варто боротися, і ми завжди будемо захищати їх. Тому що вони є основою наших ліберальних демократій і визначають наш спосіб життя. Ми ніяк не відмовляємось від них. Але, звичайно, ми відкриті для обґрунтованих аргументів, коли щось не працює належним чином. Завжди є місце для дебатів. Це також одна з причин, чому ми сьогодні тут» [8].

Раніше ЄС та США не знаходили спільної думки у сфері торгівлі, але після саміту G7 в Канаді, конфлікт вийшов за рамки торгівлі. Відносини Брюсселя і Вашингтона загострилися на тлі торгової війни, причиною для якої послужили введені Вашингтоном мита на сталь і алюміній з ЄС. Брюссель у відповідь ввів підвищені мита на ряд товарів з США. Тема торгових мит піднімалася на саміті «Великої сімки» в канадському Квебеку на початку червня. Сторони не змогли узгодити за підсумками зустрічі підсумкове комюніке, в якому передбачалося заявити про згоду G7 з необхідністю дотримуватися принципів «вільної, справедливої і взаємовигідної торгівлі». Трамп відмовився підписувати документ. Канцлер Німеччини назвала дане рішення Трампа «невтішним». Тоді ж Меркель підкреслила, що рішення Трампа не означає кінець трансатлантичного партнерства. Однак згодом, думка канцлера змінилася, вона додала, що політики країни ЄС більше не можуть «просто покладатися» на Сполучені Штати [6].

Впродовж 2014 – 2019 років ЄС здійснив новий поштовх у політиці сусідства. Повстання «Арабська весна» спричинило еволюцію відносин Союзу із сусідніми країнами до підходу "більше за більше", спрямованого на зміцнення

відносин із тими країнами, які проводять демократичні реформи. Однак наслідки громадянської війни в Сирії, розпаду лівійської держави, української кризи, наслідків заморожених конфліктів на сході та інших криз у сусідніх країнах ЄС та їхніх сусідніх районах ставлять під сумнів власну безпеку ЄС. Став необхідним радикальний огляд європейської політики сусідства (ЄПС), орієнтований на стабілізацію сусідніх країн. У листопаді 2015 року переглянута ЄПС була опублікована з урахуванням заклику Парламенту ЄС до стратегії «більш стратегічної, цілеспрямованої, гнучкої та послідовної та політично керованої». Переглянута політика тепер краще диференціює підходи на південь та схід, включаючи геостратегічні інтереси Росії в останньому. Його деталізація дозволяє підходити до кожної країни з урахуванням реальних прагнень країн-партнерів. Європейський парламент схвалив основні аспекти реформи, але наполягав на тому, щоб підтримка демократії та права людини залишалися в центрі нової політики; він також закликав збільшити фінансування ЄПС, щоб використати вплив ЄС у відповідних регіонах. На Західних Балканах ЄС допоміг стабілізувати економіку, але визнає, що повага до верховенства права не досягнута. У 2018 році для посилення своїх важелів впливу в регіоні ЄС запустив нову стратегію Західних Балкан, щоб надати «надійну перспективу розширення країнам-кандидатам та потенційним кандидатам (Албанія, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія, Боснія та Герцеговина та Косово), за умови посилення верховенства права, підвищення конкурентоспроможності їх економік та вирішення суперечок із сусідами. В обмін на реальну соціальну та політичну готовність належати до Союзу, нова стратегія встановлює чіткі орієнтири для вступу [9, с.8].

Підсумовуючи, можна сказати, що проекти та політика щодо зовнішньої діяльності ЄС, реалізовані на період 2014-2019 років, були плідними, але попереду ще багато проблем. Експерти прогнозують, що глобальна незахищеність буде продовжувати зростати, і глобальний рівень урядових витрат на безпеку та оборону підтверджує цю гіпотезу. Стримування поширення

наси́льства на Близькому Сході все ще вимагатимуть значних зусиль від ЄС та інших держави

Зусилля щодо об'єднання персоналу та ресурсів, що діють у сферах гуманітарної допомоги, розвитку, управління міграцією, безпеки та боротьби з тероризмом, продовжуються з метою використання та посилення ефективності глобальної стратегії.

Дональд Туск наголосив на нових шляхах прогресу у своєму зверненні до держави-члена у 2018 році. Він запропонував новий африкансько-європейський союз для стійких інвестицій та робочих місць. Ця пропозиція спирається на існуючий план зовнішнього інвестування ЄС. Під цим прапором було створено кілька проектів [10].

Розділ II. Роль Дональда Туска у формуванні та реалізації зовнішньої політики України

Україна визначає стратегічною метою зовнішньої політики європейську та євроатлантичну інтеграцію. За роки незалежності Україна формувала і продовжує розвивати відносини стратегічного партнерства з Європейським Союзом. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 27 червня 2014 року стало великим кроком до членства України в ЄС. Однак, починаючи з 2014 року, наша держава потерпає від агресивної політики Росії, під загрозою опинилося майбутнє незалежної України [18].

Угода про асоціацію - головний інструмент зближення України і ЄС. Це сприяло: глибшим політичним зв'язкам, сильнішим економічним зв'язкам, повазі до загальних цінностей.

Зона поглибленої і всеосяжної вільної торгівлі (DCFTA) є економічною частиною угоди. За її положеннями — це основу для модернізації економіки і торгових відносин України. Угода про асоціацію набула чинності 1 вересня 2017 року.

Того ж року ЄС та Україна на прохання українського уряду домовились про створення Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (EUAM Ukraine), яка є цивільною місією Єдиної політики безпеки та оборони ЄС для реформи цивільної галузі безпеки України, яка офіційно розпочала свою діяльність в Україні 1 грудня 2014 р. EUAM Ukraine, в якому працює понад 300 співробітників, що працюють у головному штабі у Києві, а також у виїзних офісах у Львові, Харкові та Одесі та мобільному підрозділі сьогодні, надає стратегічні поради та практичну підтримку українським колегам. Працюючи з низкою правоохоронних та правових органів (Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Національне антикорупційне агентство, Державна прикордонна служба, Державне бюро розслідувань, щоб назвати лише декілька), EUAM Ukraine прагне зробити цивільний сектор безпеки більш ефективний, прозорий та користується довірою громадськості [17].

17-й саміт Україна-ЄС відбувся 27 квітня 2015 року в Києві. Під час саміту Східного партнерства у Ризі у травні 2015 року ЄС домовився про позику Україні на 1,8 млрд євро. 1 січня 2016 року набула чинності Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. До квітня 2016 року Угода про асоціацію була ратифікована Україною та усіма країнами-членами ЄС, крім Нідерландів, які провели референдум про затвердження договору. Після відхилення угоди на референдумі прем'єр-міністр Нідерландів Марк Рутте заявив, що ратифікація буде призупинена під час переговорів з іншими сторонами договору з метою пошуку компромісу. У грудні 2016 року було затверджено рішення глав держав чи урядів держав-членів ЄС, яке дало юридично обов'язкові тлумачення угоди для вирішення проблем, піднятих на референдумі. Зокрема, він заявив, що не зобов'язував ЄС надати Україні статус кандидата в члени ЄС, забезпечити гарантії безпеки, фінансову допомогу або вільне пересування в межах ЄС. Рішення набуде чинності, якщо Нідерланди ратифікують угоду, яку потрібно було затвердити парламентом. Наприкінці січня 2017 року уряд Нідерландів вніс законопроект, що підтверджує схвалення угоди. Палата представників Нідерландів затвердила законопроект 23 лютого 2017 року. Сенат затвердив законопроект 30 травня 2017 року [16].

Ще одним кроком до євроінтеграції була Угода про безвізові поїздки українців з біометричними паспортами в країни Європейського союзу, яка вступила в силу в червні 2017 року. Переговори про введення безвізового режиму тривали десять років.

У надії на продовження інтеграції як з ЄС, так і з НАТО, президент Порошенко оголосив про плани європейської патронатної системи на всьому Донбасі в рамках підготовки до виборів 2019 року. Описуючи цей план, Президент заявив: «Ми вже кілька разів обговорювали з лідерами Європейського Союзу програму встановлення певного патронату певними країнами над певними містами та містечками Донбасу, нехай Німеччина бере на себе відповідальність за Краматорськ, а Греція за Маріуполь, нехай Велика Британія

за Волноваху, нехай інші країни беруть Сєвєродонецьк, Лисичанськ, Авдіївку» [19].

У Києві, в липні 2019 року пройшов 21-ий саміту Україна-ЄС . На саміті українську делегацію очолював президент України Володимир Зеленський, делегацію ЄС - президент Європейської Ради Дональд Туск та голова Європейської Комісії Жан-Клод Юнкер [14].

У спільній заяві за підсумками саміту сторони наголосили на відданості ідеї посилення політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС. Також у заяві вказується на готовність ЄС надати черговий транш макрофінансової допомоги Києву в розмірі 500 мільйонів євро у разі виконання відповідних умов. Підсумкова заява містить запевнення у підтримці з боку ЄС зусиль України на шляху реформ, зокрема вітається прогрес у питанні запуску роботи Вищого антикорупційного суду. Під час саміту між українським урядом та Європейською Комісією було підписано п'ять фінансових угод. Вони передбачають фінансування з боку ЄС програм технічного співробітництва, антикорупційних ініціатив, підтримку громадянського суспільства та культури, підтримки Сходу України і децентралізації. Загальна сума фінансування за п'ятьма угодами становить 127 мільйонів євро [11].

На пресконференції за підсумками саміту президент України Володимир Зеленський висловив припущення, що вже незабаром Україна може стати "невід'ємною частиною Європи".

Український президент також запропонував європейським партнерам провести спільну оцінку виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС, "щоб вийти на новий рівень - рівень, який відповідатиме інтересам українського та європейського бізнесу і наших споживачів". На думку Зеленського, угода мала бути гнучким інструментом, який відповідає сучасним потребам двосторонніх відносин [20].

Процес зближення України і ЄС прискорився, зв'язку зміцнилися. І в економічній, і в політичній, і в правовій областях відбулися зміни, які вже зробили процес незворотнім. Він ще більш наблизився до переходу в процес

набуття членства. Звичайно, інтеграція такої великої і складної країни, як Україна, є важкою, але, як показав досвід навіть цих кризових років, розв'язуваною задачею.

На хвилі кризи та вигнання колишнього уряду ЄС посилив підтримку України. Реакція ЄС на російську окупацію в Криму та повстання на сході України включала численні політичні декларації та різні заходи. Декларації ЄС включали засудження незаконної анексії Криму, прихильність суверенітету та територіальній цілісності України, підтримку президентських виборів у травні 2014 року та зобов'язання підтримати зусилля нового уряду щодо проведення політичних та економічних реформ.

Що стосується більш конкретних заходів, ЄС наклав санкції на 18 осіб з України, які були визнані «відповідальними за незаконне привласнення українських державних коштів» [11].

Подібні санкції були введені проти російських чиновників, які були націлені на низку російських чиновників із заморожуванням активів та заборонаю на поїздки.

Відносини між ЄС та Росією значно погіршились за останні місяці, відносини ЄС з Києвом були додатково зміцнені угодою про асоціацію, яка була підписана в березні 2014 року. ЄС вирішив знизити митні збори майже на весь український імпорту до ЄС (виключення включають автомобільний сектор), одночасно дозволяючи Україні зберігати діючі митні норми щодо імпорту ЄС. [11].

По-третє, ЄС на початку березня 2014 року оприлюднив пакет допомоги Україні, який може забезпечити загальну підтримку щонайменше 11 млрд. євро протягом найближчих років. Він включає кредит у розмірі 1,6 мільярда євро як макрофінансову допомогу, пакет допомоги на 1,4 мільярда євро для допомоги в проведенні реформ в Україні в період з 2014 по 2020 роки, до 3 мільярдів євро позик від Європейського інвестиційного банку та до 5 мільярдів євро позик від Європейський банк реконструкції та розвитку [12].

Крім того, ЄС намагався сприяти вирішенню конфліктів в Україні. У квітні 2014 року представники нового українського уряду, ЄС, США та Росії домовились у Женеві про заходи щодо деескалації конфлікту в Україні. Але через жорстокий конфлікт на сході України, що відбувся після його підписання, «Женевська угода» так і не була реалізована. Після цієї невдалої ініціативи різні європейські глави урядів та міністри закордонних справ доклали значних зусиль, щоб змусити російський уряд і, зокрема, президента РФ зробити більше для пом'якшення ситуації на сході України, який, однак, також провалився. Таким чином, зусилля ЄС щодо врегулювання криз були не надто ефективними [13].

Відносини між Україною та ЄС, можливо, ще більше активізувалися за нового президента Петра Порошенка, обраного в травні 2014 року. Петру Порошенку довелося вирішити різноманітні виклики, включаючи вирішення заколоту на сході України, компроміс з Росією щодо поставок газу, та різні політичні та економічні реформи. ЄС зобов'язався підтримати ці реформи, але він також наголосив на здійсненні тиску, якщо не бачить прогресу в цьому відношенні.

Щоб забезпечити єдність України, найбільш актуальним питанням в Україні є ефективний процес вирішення конфліктів. Відповіддю уряду на сепаратистські окупації на сході України стала військова сила. Хоча військова сила уряду проти власного населення є надзвичайно суперечливою, представники ЄС та його держав-членів не зачіпили цих заходів відкрито. Однак ЄС зазначив, що хоче, щоб уряд розпочав справжній національний діалог. Діалог було розпочато у травні 2014 року, але - він не привів до відчутного результату щодо вирішення конфліктів. Очевидно, сепаратисти не мають підтримки значної частини населення на сході України, яке в своїй більшості хоче залишитись частиною України, хоча і з більшою автономією від центральної влади [13].

В 2015 році Президент Європейської Ради Дональд Туск наполягав на збереженні санкції проти Росії, поки не повністю укладено угоду про припинення вогню. Фактично Туск продовжував санкції до кінця року. Для того

щоб Україна мала час до повного контролю нею власних кордонів, Європа продовжувала тиск на Росію санкціями.

Проведення саміту G7 у 2017 році продемонстрував єдність щодо конфлікту в Україні. Європейська спільнота повністю підтримувала незалежність, територіальну цілісність і суверенітет України. Дональд Туск наголошував що рішення цього конфлікту може бути досягнуто тільки при повному виконанні Мінських домовленостей. З часу нашого останнього саміту G7 в Японії ЄС не бачили нічого, що могло б виправдати зміну політики санкцій щодо Росії.

Під час останнього візиту Дональда Туска в 2019 році до Києва в якості голови Ради Європи, він відвідав Станицю Луганську, де діяв блокпост для перетину лінії протистояння. Інфраструктура пункту пропуску була зруйнована і загрожувала життю людей, які щодня перетинають кордон як з контрольованими, так і з невідконтрольними українською владою територіями. Коментуючи все побачене, Дональд Туск запропонував конкретну допомогу в цій галузі. Глава уряду, на той час, Володимир Гройсман, подякував за таку увагу до ситуації на Донбасі і підкреслив, що серед найважливіших питань стоїть не тільки гуманітарна допомога, а й збереження механізму відплати агресорові, яка заподіяла всі ці страждання. Тому збереження санкцій і загальна підтримка України в контексті відновлення територіальної цілісності - невідкладний і важливий елемент двосторонніх відносин [20].

Прем'єр-міністр підкреслив, що інтеграція в Європейський Союз - стратегічна мета України. «Ми заклали основу для перетворень в економіці, соціальній сфері, ми прагнемо встановити європейські стандарти життя в Україні. Вважаю, що ми не можемо відхилятися від цього шляху », - сказав Володимир Гройсман. «На цьому перехідному етапі зміни влади важливо забезпечити незворотність курсу на європейську інтеграцію. Для нас це фундаментальний напрямок ».

У свою чергу, Дональд Туск підкреслив: «Попереду всіх нас чекають нові виклики - як для України, так і для друзів України в Європі. Але ми бачимо, що Україна демонструє високі політичні стандарти. І я хочу відзначити особисту

роль Голови уряду в цьому процесі. Хочу запевнити, що я особисто завжди буду з Україною і буду підтримувати Україну, які б посади я не займав в майбутньому» [14].

Таким чином, необхідно відзначити, що ЄС, зокрема Дональд Туск на посаді Голови Європейської Ради, підтримував Україну значною кількістю заходів для найшвидшого розв'язання україно-російського конфлікту, але поставлених цілей досягнути вдалося лише частково.

Розділ III. Дональд Туск: відстоювання загальноєвропейських цінностей на посаді Голови Європейської Ради. Загальна характеристика результатів діяльності

Взагалі Голова Європейської Ради займає провідне місце у формуванні політичного та економічного напрямку всього Європейського співтовариства.

Згідно з умовами Лісабонського договору введено посаду Голови Європейської Ради. У засобах масової інформації його спрощено називають Президентом ЄС, який має роль «обличчя» ЄС. Голова обирається Радою на 2,5 роки з можливістю переобрання на другий термін.

До функцій Голови Європейської Ради входить проведення самітів ЄС і представництво ЄС на зустрічах з главами інших держав і міжнародних організацій. Статус та повноваження Голови Європейської Ради визначені у ст. 14 (6) Договору про Європейський Союз. Зокрема, він:

- очолює Раду та керує її роботою;
- забезпечує підготовку й послідовність роботи Європейської Ради у співпраці з Головою Комісії та на основі роботи Ради з загальних питань;
- докладає зусиль, що сприяють єднанню та консенсусу в Європейській Раді;
- звітує Європейському Парламентові після кожного засідання Європейської Ради [21].

Голова Європейської Ради як такий забезпечує на своєму рівні зовнішнє представництво Союзу в питаннях спільної зовнішньої та безпекової політики без шкоди повноваженням Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки. Голова Європейської Ради не може обіймати національну посаду. Значення цієї посади не дуже велике, оскільки вважається, що процедура обрання Голови не є демократичною.

З 1 січня 2010 р. Головою Європейської Ради став колишній прем'єр-міністр Бельгії Херман Ван Ромпей. З 1 грудня 2014 р. посаду президента Європейської Ради обійме прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск, який обіймав цю посаду з 1 грудня 2014 р. по 31 травня 2017 р [22].

Дональд Туск був переобраний на другий термін як Голова Європейської Ради. Рішенням Європейської Ради від 9 березня 2017 р. Дональд Туск був переобраний на посаду на період до 30 листопада 2019 р. Дональд Туск також був знову призначений головою євросаміту на той самий період. Він став другим Головою Європейської Ради обраним на повний термін (2 рази по 2,5 року) з часу створення посади 1 грудня 2009 р.

В політичних кругах того часу луна думка про те, що обрання Головою Європейської Ради представника посткомуністичної країни є свідченням підвищення ролі нових держав-членів в Союзі, посилення їх впливу на політику ЄС. Щодо Польщі, то слід сказати, що це є черговим зовнішньополітичним успіхом цієї країни в ЄС після того як з липня 2009 р. по січень 2012 р. Головою Європейського Парламенту був Єжи БУЗЕК (обраний депутатами Європейського Парламенту рекордною кількістю голосів – 555 «за») – відомий польський політик, який очолював уряд Польщі в 1997–2001 рр. (за часів його керівництва урядом Польща вступила в НАТО і провела переговори щодо вступу в ЄС).

Одним із першочергових завдань Дональда Туски на посаді Голови Європейської Ради було підтримання єдності Європейського співтовариства.

Томаш Білецький пише у виданні "Газета Виборча", що зараз найважливішим завданням ЄС, а отже - і Дональда Туска - є збереження єдності і спільної позиції всіх 28 країн Євросоюзу за все більш агресивної зовнішньої політики Росії [23].

«Частина членів ЄС навіть стверджує, що не бачить великого сенсу у введенні економічних санкцій проти Москви, а приєдналася до санкцій виключно в ім'я єдності Євросоюзу, - пише польський оглядач. - У найближчі місяці доведеться напружено боротися за збереження цієї єдності. Тому що санкції починають виявлятися не тільки в Росії».

«На щастя, проти ослаблення тиску на Москву виступає тепер Берлін - найсильніший гравець в Євросоюзі. Це полегшить Туску роботу», - пише польський оглядач.

Як президент Європейської Ради Дональд Туск відповідає за підготовку та проведення самітів ЄС - в середньому по шість-сім на рік. Він також представляє ЄС на самітах Великої Сімки G7 і - разом з президентом Європейської комісії Жан-Клодом Юнкером - на самітах двадцятки найбільших економік G20 [24].

Свої пріоритети - своєрідний маніфест - на посаді президента Європейської Ради Дональд Туск позначив в серії публікацій в офіційному Twitter-акаунті:

-Захист європейських цінностей, свободи і солідарності від загроз Європейському Союзу і його єдності - і зсередини, і ззовні

- ЄС повинен бути сильним на міжнародній арені

- Європа повинна зміцнити свої кордони, підтримувати тих сусідів, які поділяють наші цінності

- Відносини між Європою і США є спинним мозком спільноти демократій.

Дональд Туск під час своєї каденції на посаді Голови Євро Ради своєю діяльністю показував, що стрижнем європейських цінностей виступають ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правова і соціальна держава. Будучи поєднанням ліберальних та демократичних ідей, європейські цінності позначаються як «ліберально-демократичні». Саме останні постали в якості принципів функціонування державних і політичних інститутів сучасних європейських країн та Європейського Союзу.

Дональд Туск ще під час його обрання на посаду Голови вже давав зрозуміти, що у своїй діяльності буде керуватися загальноєвропейськими принципами та цінностями.

Дональд Туск у своєму виступі на церемонії передання посади згадав досягнення свого попередника на посаді "постійного" президента Європейської Ради, зазначивши, як нелегко було Ван Ромпею розбудовувати консенсус серед спершу 25, а згодом 27, і нарешті 28 країн ЄС. "Та й я не був янголом у якості голови делегації Польщі на переговорах", - напівжартома визнав Туск [25].

Він сказав, що Ван Ромпей уособлював ті цінності і принципи, які є загальноєвропейськими: довіру, здоровий глузд, стриманість і порядність.

Дональд Туск пообіцяв і собі керуватися на новій посаді цінностями і методами, яких він навчився у Ван Ромпея.

Після переобрання Туска на посаду президента Європейської Ради, він буде її обіймати до 2019 року. За його переобрання, за даними із дипломатичних кіл, проголосували 27 із 28 глав держав та урядів країн-членів Європейського Союзу на саміті ЄС 9 березня 2017 року.

Сам Туск подякував учасникам саміту за довіру та позитивну оцінку. "Я зроблю все від мене залежне, щоб зробити ЄС кращим", - написав президент Європейської Ради на своїй сторінці у Twitter. Поточна каденція президентства Туска - два з половиною роки - добігає кінця 31 травня [24].

Проти переобрання Туска активно виступала Польща. Напередодні польська прем'єрка Беата Шидло направила лідерам країн Євросоюзу листа, у якому йшлося про те, що Туск на цій посаді "грубо порушив" принципи політичного нейтралітету і втрутився у внутрішні справи Польщі [25].

Оглядачі зазначають, що між «сірим кардиналом» Польщі, лідером правих консерваторів Ярославом Качинським і Головою Європейської Ради, колишнім очільником ліберально-консервативної "Громадянської платформи" Дональдом Туском існує особиста неприязнь, повідомляє АР. Качинський закидав екс-прем'єру Туску співвідповідальність за загибель свого брата Леха у 2010 році через недбалість щодо безпеки. Пізніше Туск як представник ЄС критикував Варшаву за звуження прав і свобод, які спричинили масові акції протесту, та фактично висловився за запровадження Брюсселем санкцій проти країни. Польський уряд критику відкидав.

Президент Євроради Дональд Туск, який у п'ятницю передав повноваження своєму наступнику Шарлю Мішелю, порівняв свій термін на посаді із сценарієм трилера та наголосив, що перед новим керівництвом постає необхідність подальшого зміцнення єдності ЄС.

«Коли мій попередник Герман Ван Ромпей передавав мені посаду президента Європейської ради п'ять років тому, я не міг навіть підозрювати, що сценарій для мого терміну буде написаний самим Альфредом Хічкоком за всіма

рецептами доброго трилера. З перших місяців 2015 року Європа боролася з кризами: грецька, міграція, українська, “Ісламська держава” та її терористичні атаки серед наших кордонів, і через мить – прийшов Brexit», - зауважив Туск [26].

«Деякі оглядачі пов’язують ці кризи з правлінням двох Дональдів, - у Вашингтоні та у Брюсселі, але я вважаю, що таке твердження є лише наполовину правдивим», - додав вже колишній президент Європейської ради.

У своїй останній промові в якості Голови Євророди Туск зазначив таке:

«Коли мій попередник Герман Ван Ромпей передав мені голову Ради п’ять років тому, я навіть не підозрював, що сценарій мого терміну напише сам Альфред Хічкок. Можливо, ви пам’ятаєте його короткий рецепт хорошого трилера. Він сказав: "Я хочу фільм, який починається із землетрусу і працює до кульмінації". З перших місяців 2015 року Європа бореться з кризами: грецькою, міграційною, українською, ІДІЛ та терористичними атаками всередині наших кордонів, а через мить з’явився і Brexit. Деякі спостерігачі включали в ці кризи правило двох Дональдів, у Вашингтоні та Брюсселі, але особисто я вважаю, що ця думка лише наполовину вірна.

Як ви могли помітити, питання керівництва Радою є внутрішньою бельгійсько-польською справою. Я не бачу причини змінювати це. Нашим спільним брендом і метою є і має бути єдність Європейського Союзу. І я думаю, що конкретний досвід Польщі та Бельгії може бути дуже корисним. Я впевнений, що ти, шановний Чарльз, використаєш усі свої таланти та чесноти для підтримки нашої єдності.

Я дуже пишаюся тим, що протягом останніх п’яти років я мав привілей служити Європі. Не для того, щоб служити абстрактній ідеї, а для людей, націй та їх спільних інтересів. Європа є найкращим місцем на Землі, принаймні до тих пір, поки вона залишається континентом свободи і верховенства права, на якому мешкає громада, яка знає про свою історію та культуру.

Сьогодні я покидаю Європейську Раду, але найкраща її частина - залишатися з вами, шановний Чарльз. Це вони. Союз та його рада вижили завдяки своїй праці, взаємній лояльності та професіоналізму» [27].

З цієї промови можна побачити, що Туск ніколи не забував про загальноєвропейські цінності, такі як демократія, єдність, верховенство права.

У своїй діяльності Дональд Туск засуджував недемократичні шляхи вирішення будь-яких конфліктів. Наприклад, президент Європейської Ради Дональд Туск засудив дії Туреччини у Сирії та висловив солідарність із Кіпром у контексті того, що Туреччина продовжує буріння у виключній економічній зоні цієї європейської країни.

«Туреччина має зрозуміти, що наше головне занепокоєння пов'язане з тим, що її дії можуть призвести до ще однієї гуманітарної катастрофи, що є неприйнятним. Також ми ніколи не приймемо спроб перетворити проблему біженців на зброю, яка використовується для того, щоб нас шантажувати. Саме тому я вважаю вчорашні погрози з боку президента Ердогана абсолютно недоречними», - заявив президент Європейської ради.

Він зауважив, що до драматичного розвитку подій у Сирії нині прикута увага усього світу. Одноосібна військова операція Туреччини на півночі Сирії викликає величезне занепокоєння і має бути зупинена. На переконання Туска, всі занепокоєння Туреччини у сфері безпеки мають вирішуватися політичними та дипломатичними засобами [28].

«Військова інтервенція (Туреччини) може лише погіршити ситуацію. Замість стабільності вона принесе навіть більшу нестабільність для усього регіону, збільшуючи страждання цивільного населення, кількість біженців та загрожуючи прогресу, досягнутому глобальною коаліцією у боротьбі проти "Ісламської держави". Сили курдів, які є частиною демократичних сил у Сирії, були і залишаються важливою складовою у боротьбі проти "Ісламської держави". Для обох сторін Атлантики дії проти них є не лише «поганою ідеєю», як зауважив Президент Трамп, але й порушує багато інших питань - стратегічних і моральних», - наголосив Туск.

Президент Європейської ради повідомив також, що під час зустрічі з президентом Республіки Кіпр Нікосом Анастасіадесом від імені Євросоюзу висловив солідарність з Кіпром у зв'язку із продовженням Туреччиною бурильних робіт на шельфі в кіпрській виключній економічній зоні.

«Європейський Союз рішуче засуджує такі протизаконні дії. У світлі нових дій з буріння, які Туреччина проводить з кінця минулого тижня, я ще раз підтверджую, що ЄС підтримує вас (Кіпр). Закликаю Туреччину зупинити таку діяльність, адже вона не лише підриває зусилля в межах переговорів з урегулювання на Кіпрі, а й підриває добросусідські відносини між Туреччиною та усім Європейським Союзом», - наголосив Туск.

Президент Європейської Ради Дональд Туск закликав до розвитку міжнародної солідарності та до єднання держав і народів світу у подоланні глобальних загроз.

Відповідну промову Туск оголосив у Нью-Йорку під час виступу на засіданні Генеральної Асамблеї ООН, повідомляє кореспондент Укрінформу.

«Кілька днів тому тут прозвучали слова, які припускали неминучий конфлікт між патріотизмом і глобалізмом. Я не погоджуюся з такою думкою. Вона є хибною і небезпечною, навіть якщо зачіпає багатьох з нас та просувається потужними пропагандистами. Сама ідея ООН, як і Європейського Союзу, є, де факто, героїчною спробою подолати такого роду переконання», - зауважив політик.

Він висловив переконання, що патріотизм у 21 столітті повинен також мати глобальний вимір, інакше він може перетворитися на звичайний національний егоїзм. Історія дає багато прикладів, коли такий національний егоїзм може трансформувати любов до однієї землі на ненависть до сусідів, або гордість чиеюсь культурою перетворити на заперечення культури «чужинців», коли лозунги щодо власного суверенітету використовуються проти суверенітету інших[8].

«Свідомий того, що термін «глобалізм» не звучить привабливо. Тому я віддаю перевагу визначенню – «солідарність», яка є такою важливою для мене

та для мого народу. У моєму політичному словнику глобалізм та солідарність означають одне й те саме. І я зараз не говорю про якусь наївну ідеологію або абстрактний лінгвістичні вправи, але про конкретні виклики та про шанс на їх прагматичне вирішення», - сказав чинний президент Європейської Ради.

«Я люблю Гданськ – місто, звідки я прийшов, я люблю Польщу – мою країну. І я люблю Європу. Але, навіть якщо ми проживаємо у найбільш прекрасному і найбільш сучасному європейському місті, наше життя може перетворитися на пекло, якщо ми не знайдемо тут, в ООН, рішення для глобальних загроз. Таких як збройні конфлікти та тероризм, ядерне розповсюдження, або руйнація нашого довкілля. Без готовності встановити правила на глобальному рівні й без готовності змістовно їх поважати місцеві спільноти, народи та держави, і навіть континенти залишатимуться безпорадними перед обличчям цих загроз», - наголосив Туск[1].

Під керівництвом Дональда Туски Європейський Союз мав намір зберегти провідну світову позицію у боротьбі із кліматичними змінами, та вже перевищив очікувані темпи скорочення шкідливих викидів в атмосферу. Впровадження політики піклування за природою та навколишнім середовищем колишній Голова Євроради вважав одним із пріоритетних напрямів діяльності.

«Європейський Союз більше, ніж будь-коли, рішуче налаштований на повне і ефективне виконання Паризьких домовленостей (щодо кліматичних змін). ЄС вже перевищив цілі щодо скорочення шкідливих викидів до 2020 року, і збільшив таку мету до 2030 року. Замість передбачуваних раніше 40%, ми очікуємо скорочення викидів парникових газів на майже 45%, у порівнянні з показниками 1990 року», - наголосив Туск.

Він зауважив, що для досягнення конкретних результатів у боротьбі з кліматичними змінами потрібні масштабні перетворення та масовані інвестиції з тим, щоб зробити економіку кліматично нейтральною.

«Принаймні 25% наступного довгострокового бюджету ЄС буде призначено для дій, пов'язаних з кліматом. Ми також здійснюємо кроки, щоб залучити до цього приватний капітал. Протягом наступних кількох тижнів ЄС, у

партнерстві із країнами-однодумцями по усьому світу, започаткує «Міжнародну платформу сталого фінансування», яка допоможе приватним інвесторам побачити та скористатися перевагами «зелених» інвестицій по усьому світу», - сказав президент Європейської Ради.

Він нагадав, що викиди парникових газів в ЄС складають лише 9% від світового обсягу. Разом з цим, ЄС залишається найбільшим у світі кліматичним «донором», і разом із країнами-членами забезпечує 40% глобального бюджетного фінансування, яке виділяється на кліматичні цілі. Ці внески збільшилися більше ніж у два рази з 2013 року і за станом на сьогодні вже перевищили показник у 20 мільярдів євро на рік, включаючи фонди, що розподіляються за допомогою Європейського Інвестиційного банку [26].

«Дивлячись у майбутнє, ми знаємо, що Європа має рухатися далі і діяти швидше. Обраний президент Єврокомісії (Урсула фон дер Ляєн) представить Європейську зелену угоду протягом перших ста днів в офісі. Вона також запропонувала збільшити цілі ЄС із зменшення викидів до 50% до 2030 року або навіть до 55%, відповідальним шляхом», - нагадав Туск.

Він висловив переконання, що Європа виграє кліматичне змагання та перетвориться на перший у світі кліматично-нейтральний континент. Мета Євросоюзу досягти кліматичної нейтральності до 2050 року вже була підтримана переважною більшістю країн-членів, решта, на думку Президента Європейської Ради, приєднуються до цього процесу невдовзі [30].

Також однією із сучасних політичних проблем Європи Дональд Туск вважав розповсюдження дезінформації. Навмисне та широкомасштабне поширення дезінформації в країнах Євросоюзу є значним стратегічним викликом, який потребує негайного вирішення, особливо з наближенням європейських виборів.

Про це заявив президент Європейської ради Дональд Туск у п'ятницю під час прес-конференції за підсумками зустрічі глав держав та урядів ЄС у Брюсселі.

"Стосовно дезінформації, я хочу підкреслити занепокоєння, яке поділяють лідери, що ця проблема є актуальною, широкомасштабною та систематичною. Вона нікуди не зникає, а зростає. Ми маємо рішучість протидіяти цій загрозі. Можливості, запропоновані Єврокомісією та Службою зовнішніх дій, мають бути імplementовані негайно всіма відповідними структурами, задовго перед європейськими виборами", - зазначив президент Європейської ради.

Відповідне занепокоєння лідерів європейських країн знайшло відображення у висновках, які були прийняті за підсумками Європейської ради. Так, боротьбі з дезінформацією присвячено окремий розділ цього документа.

Отже, на посаді Голови Європейської Ради Дональд Туск зробив великий внесок у розвиток та закріплення загальноєвропейських цінностей. Також він вважав першочерговою охорону навколишнього середовища. Туск засуджував прояви агресії будь-яких країн, навіть по відношенню не до держав-учасниць ЄС. Він був переконаний, що дотримання миру та прав людини є найважливішим напрямом діяльності [23].

Результатами його діяльності можна вважати зміцнення ЄС на світовій арені, врегулювання мирними засобами деяких міжнародних конфліктів. Також Дональд Туск вагомий внесок вніс у відносини між Україною та Російською Федерацією, він закликав останню до цивілізованих способів урегулювання конфліктних ситуацій та не провокувати міжнародне співтовариство впроваджувати санкції.

Висновки

У висновку можна зазначити, що проекти та політика щодо зовнішньої діяльності ЄС, реалізовані на період 2014-2019 років, були плідними, але попереду ще багато проблем. Експерти прогнозують, що глобальна незахищеність буде продовжувати зростати, і глобальний рівень урядових витрат на безпеку та оборону підтверджує цю гіпотезу. Стримування поширення насильства на Близькому Сході все ще вимагатимуть значних зусиль від ЄС та інших держави

Зусилля щодо об'єднання персоналу та ресурсів, що діють у сферах гуманітарної допомоги, розвитку, управління міграцією, безпеки та боротьби з тероризмом, продовжуються з метою використання та посилення ефективності глобальної стратегії.

Дональд Туск наголосив на нових шляхах прогресу у своєму зверненні до держави-члена у 2018 році. Він запропонував новий африкансько-європейський союз для стійких інвестицій та робочих місць. Ця пропозиція спирається на існуючий план зовнішнього інвестування ЄС.

Також необхідно відзначити, що ЄС, зокрема Дональд Туск на посаді Голови Європейської Ради, підтримував Україну значною кількістю заходів для найшвидшого розв'язання україно-російського конфлікту, але поставлених цілей досягнути вдалося лише частково.

На посаді Голови Європейської Ради Дональд Туск зробив великий внесок у розвиток та закріплення загальноєвропейських цінностей. Також він вважав першочерговою охорону навколишнього середовища. Туск засуджував прояви агресії будь-яких країн, навіть по відношенню не до держав-учасниць ЄС. Він був переконаний, що дотримання миру та прав людини є найважливішим напрямом діяльності.

Список використаних джерел:

1. Donald Tusk, former president of the European Council, 2014 – 2019
URL : <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/former-euco-presidents/summary-of-donald-tusk-presidency/>
2. Immigration policy. Режим доступу :
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/152/immigration-policy>
3. «Бивень ЕС предупреждает нелегальных экономических мигрантов: не приезжайте сюда» . BBC News . 3 марта 2016 .
Режим доступу : <https://www.bbc.com/news/world-europe-35714087>
4. Баригацци, Якопо. «Туск созывает очередной саммит ЕС по миграции» . Politico (11 марта 2016 г.) . Режим доступу :
<http://www.politico.eu/article/tusk-calls-another-eu-summit-on-migration-refugees-crisis/>
5. «Дональд Туск: Брексит может уничтожить западную политическую цивилизацию» . BBC News . 13 июня 2016 . Режим доступу : .
<https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-eu-referendum-36515680>
6. Эрлангер, Стивен. «Для Европы появилась новая угроза в городе: США» The New York Times Режим доступу : .
<https://www.nytimes.com/2017/02/02/world/europe/trump-european-union.html>
7. Conflict prevention, migration and terrorism key concerns for EU and member countries at UN Режим доступу :
<https://news.un.org/en/story/2017/09/565732-conflict-prevention-migration-and-terrorism-key-concerns-eu-and-member>
8. Remarks by President Donald Tusk before the G7 summit in Charlevoix, Canada Режим доступу : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/remarks-by-president-donald-tusk-before-the-g7-summit-in-charlevoix-canada/>

9. Foreign policy Режим доступу :
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635534/EPRS_BRI\(2019\)635534_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635534/EPRS_BRI(2019)635534_EN.pdf)
10. Lazarou, E. et al., Peace and Security in 2019: Overview of EU action and outlook for the future, EPRS, European Parliament, June 2019.
11. O. Shumylo-Tapiola, “Ukraine at the Crossroads: Between the EU DCFTA & Customs Union”, Ifri, Russie.Nei.Reports, n° 11, April 2012, p. 11.
12. European Commission, “European Commission’s Support to Ukraine”, document MEMO/14/159, 5 March 2014.
13. Organisation for Economic Cooperation and Development, “Territorial Reviews: Ukraine”, Paris, OECD Publishing, 2014.
14. Volodymyr Groysman at a meeting with President of the European Council: The issue of the EU support for Ukraine is a matter of protecting shared values and norms of international law <https://www.kmu.gov.ua/en/news/pitannya-pidtrimki-ukrayini-z-boku-yes-ce-pitannya-zahistu-spilnih-cinnostej-i-norm-mizhnarodnogo-prava-volodimir-grojsman-pid-chas-zustrichi-z-prezidentom-yer>
15. Артёмов І. В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз. – Ужгород: Ліра, 2013. – 384 с.
16. Відносини України з ЄС. Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/2822.htm>
17. EU relations with Ukraine
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/ukraine/>
18. <http://sov-europe.ru/images/pdf/2019/5-2019/3.pdf>
19. Бабынина Л.О. (2017) Интеграционные форматы в Европе и пределы европеизации / Евро- па XXI века. Новые вызовы и риски. Ал. А. Громыко, В.П. Федоров (Ред.) М.,-СПб.:Нестор-История. С. 156–157.

20. Facts and Figures about EU-Ukraine Relations URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood.enlargement/sites/near/files/eap_factsheet_ukraine.pdf.
21. Конспект лекцій підготували: Перепьолкін С.М., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент; Самотуга А.В., доцент кафедри загальноправових дисциплін, к.ю.н., доцент; Філянкіна Л.А., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент. — 29 серпня 2016 р., протокол № 23. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1117/13.1.pdf>
22. Дональд Туск: Інтернет-видання Тасс Енциклопедія. URL: <https://tass.ru/encyclopedia/person/tusk-donald>
23. Ірєна Таранюк Дональд Туск: хто такой новый президент ЕС? BBC News. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/12/141201_ru_s_tusk_profile_ukraine
24. Прокопенко Л. Л. П 80 Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – Дніпро : ДПІДУ НАДУ, 2018. – 220 с/
25. Олена Губар. Дональда Туска переобрали президентом Європейської Ради: Deutsche Welle URL: <https://p.dw.com/p/2Yuul>
26. Туск - про роботу президентом Європарламенту: Це сценарій за Хічкоком. Уніформ від 29.11.2019. URL: [https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2828146-tusk-pro-robotu-prezidentom-evroradi-scenarij-za-hickokom.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2828146-tusk-pro-robotu-prezidentom-evroparadi-scenarij-za-hickokom.html)
27. Speech by European Council President Donald Tusk at the handover ceremony with the incoming President Charles Michel: European Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/11/29/speech-by-european-council-president-donald-tusk-at-the-handover-ceremony-with-the-incoming-president-charles-michel/>

28. Остання промова в Єврораді: Туск подякував Юнкеру та журналістам: Унікформ від 18.10.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2801803-ostanna-promova-v-evroradi-tusk-podakuvav-unkeru-ta-zurnalistam.html>
29. Дії Туреччини у Сирії можуть призвести до гуманітарної катастрофи — Туск: Унікформ від 11.10.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2797665-dii-tureccini-u-sirii-mozut-prizvesti-do-gumanitarnoi-katastrofi-tusk.html>
30. ЄС випереджає план скорочення шкідливих викидів в атмосферу – Туск: Унікформ від 24.09.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2786186-es-viperedzae-plan-skorocenna-skidlivih-vikidiv-v-atmosferu-tusk.html>